

Миколаївська	193	69,3	159	61,4	107	30,4
Одеська	686	234,4	622	207,0	682	211,5
Полтавська	246	79,6	195	60,1	201	46,9
Рівненська	206	113,6	155	76,9	155	54,9
Сумська	487	525,6	334	343,8	384	337,0
Тернопільська	963	3 987,1	851	3 741,6	619	1 272,4
Харківська	5 408	23 525,7	4 947	21 653,9	4 106	13 650,3
Херсонська	290	80,8	233	64,5	178	51,8
Хмельницька	444	308,6	344	274,1	365	143,6
Черкаська	469	225,9	328	177,1	229	87,9
Чернівецька	328	148,0	232	265,4	323	150,8
Чернігівська	266	340,9	239	110,0	201	175,4
м. Київ	6 381	20 149,9	5 227	17 721,1	5 029	8 790,2
м. Севастополь	19	16,0	16	15,5	—	—

Реєстрація випущених у 2015 році видань завершується 31 січня 2016 року. Можна прогнозувати, що очікувана кількість надрукованих у ньому видань становитиме приблизно 19 500 назв книг і брошур загальним тиражем 35 млн пр., тобто 0,78 книги на одного мешканця України; очікувана кількість видань українською мовою — приблизно 14 000 назв загальним тиражем 18,5 млн пр., російською — 4500 назв загальним тиражем 11,5 млн пр.

Проанализировано состояние украинского книгоиздания по состоянию на декабрь 2015 года согласно ассортименту издательской продукции, ее языкового и территориального аспектов. Приведены статистические данные

по выпуску книг и брошюр отечественных издательств разных форм собственности, в том числе сферы управления Госкомтелерадио Украины.

State of Ukrainian bookpublishing as of december 2015 is analyzed accordingly to assortment of publish products, lingual and territorial actives. Production statistics of books manufactured by largest national publish houses with different types of property form (including administration sphere of the State Committee in Television and Radio-broadcasting) are illustrated.

Надійшла до редакції 14 грудня 2015 року

УДК 002.2-053.2:311.21](477)"1991/2014"

Оксана Петренко,
старший науковий співробітник
відділу державної стандартизації
Книжкової палати України

Статистика друку сучасної дитячої книги в Україні*

Наступний період характеризується значним розширенням показників статистичного обліку даних завдяки переходу в 1995 році Книжкової палати України на новітні інформаційні технології. Впровадження нової системи обробки статистичної інформації дало змогу розпочати в 1997 році принципово нову диференціацію у державній статистиці друку. Відтоді наукова установа поступово змінювала пріоритети у наведених статистичних характеристиках українського книговидавництва, про що свідчать позначки * в табл. 1 [див. "Вісник Книжкової палати", № 11, с. 11] — "зміна повноти представлення інформації за тематичними розділами, виокремлення нових рубрик у щорічному статистичному збірнику "Друк України".

Повноцінний облік статистики друку за допомогою новітніх технологій насамперед надав можливість відслідковувати своєчасність надходжень обов'язкових примірників до Книжкової палати України і визначати сумлінність видавців щодо дотримання Закону України "Про обов'язковий примірник". Окремі видавництва й видавничі

організації, ймовірно, не усвідомлюють важливості своєчасного збирання та подальшого зберігання документальної пам'яті країни для історії та затвердження авторського права [1; 23].

Аналіз внутрішніх баз даних (у форматі Access 2002—2003) за 1997—2014 роки дозволив узагальнити акумульовану інформацію і представити її в таблиці надходжень у хронологічному порядку.

Перше в Україні узагальнення акумульованих відомостей про періоди надходжень обов'язкових примірників до Книжкової палати дозволило систематизувати наявні дані у хронологічну таблицю та розробити нові критерії статистичного обліку: "Кількість попередніх років" і "Кількість років запізнення". Зокрема, дискретивний аналіз кількісних показників надходжень дитячих видань попередніх років випусків засвідчив, що 2011 був роком з найбільшою чисельністю попередніх, так званих "боргових", років — 8 років. Наступними у цьому рейтингу стали 2008 і 2013 роки — по 7 "боргових" років.

* Закінчення. Початок див.: Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 11. — С. 11—16.

Надходження дитячих книг різних років випусків до Книжкової палати України

Роки надходження	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1991	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1992	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
1993	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1994	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
1995	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
1996	36	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1997	184	15	5	-	-	11	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1998	x	234	57	5	-	11	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1999	x	x	86	39	16	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2000	x	x	x	154	111	9	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2001	x	x	x	x	296	118	14	5	7	-	2	1	-	-	-	-	-	-
2002	x	x	x	x	x	452	77	27	8	4	8	2	-	-	-	-	-	-
2003	x	x	x	x	x	x	468	127	23	4	2	10	-	-	2	-	-	-
2004	x	x	x	x	x	x	x	560	120	6	9	12	2	-	1	-	-	-
2005	x	x	x	x	x	x	x	x	625	109	98	37	-	-	4	-	1	-
2006	x	x	x	x	x	x	x	x	x	661	246	96	49	10	1	-	4	19
2007	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	896	460	222	11	3	-	-	-
2008	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1 081	466	63	20	2	9	3
2009	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	956	275	34	11	4	-
2010	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1 019	288	54	14	7
2011	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	929	668	48	1
2012	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1 819	378	22
2013	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1 881	408
2014	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1 349
К-сть попер. років	3	2	5	2	2	5	5	6	5	6	6	7	4	6	8	4	7	6
К-сть років запізн.	4	2	8	2	2	7	6	7	5	13	6	7	5	18	8	4	8	8
К-сть назв	225	239	202	215	421	591	474	724	787	787	1 261	1 699	1 695	1 402	1 291	2 567	2 339	1 812

Аналіз цифрових показників критерію "Кількість років запізнення" виявив, що затримка у надходженнях дитячих видань становить у середньому різницю по 5 років. Максимальний часовий лаг запізнення надходжень — 18 років (2010), далі 2006 рік — 13 років запізнення, а також 1999, 2012, 2013 і 2014 роки — по 8 років запізнення.

Причини невчасного надходження обов'язкових примірників до Книжкової палати України пов'язані з відповідним рівнем професійної етики сучасних українських видавців. Саме через запізнення або взагалі ненадходження видавничої книжкової продукції довідкові видання "Друк України" та "Літопис книг" не можна вважати абсолютно достовірними. У цьому контексті слід наголосити, що відповідно до внутрішньої інструкції з укладання "Літопису книг" до бібліографічного посібника не включають інформацію про видання, які випущені понад 5 років тому (стосовно поточного року) і тиражем менше 100 примірників. Отже, статистичні показники надходжень дитячих книг до Книжкової палати України, які подано в табл. 5, становлять цінний для науковців фактографічний матеріал.

Зазначимо, що, починаючи від моменту впровадження в Книжковій палаті автоматизованих систем для обліку видавничої продукції України, з кожним наступним роком у статистичних звітах все менше уваги приділялося обліку підпорядкування суб'єктів державної статистики друку (видавців) —

державні чи недержавні організації та установи, основна увага зосереджувалася на повноті представлення інформації за:

- тематичними розділами;
- цільовим призначенням;
- перекладами з іноземних мов;
- випуском видань мовами народів світу;
- регіонами випуску.

Дослідження дитячих видань в Україні за окремими критеріями обліку проводили Т. Броніцька [24], Л. Бурдонос [19], С. Бурак [25—30], Н. Вернигора [2], Л. Дем'янова [31], О. Литвиненко [7; 32], А. Мураховський [29; 30], Е. Огар [4; 5], М. Сенченко [23]. Автор статті детально проаналізувала випуск дитячих книг видавництва "Веселка" [33] з 1991 по 2008 роки за усіма можливими критеріями обліку.

Наразі постала потреба пошуку та систематизації неопублікованих відомостей про випуск сучасних дитячих книг в Україні та узагальненні й уточненні наявних офіційних статистичних даних.

Починаючи з 1999 року, Книжкова палата щорічно випускає статистичний збірник "Друк України" [34—51]. У межах цього видання дитячу книгу охарактеризовано за критеріями статистичного обліку в таких таблицях: "Випуск книг і брошур за тематичними розділами", "Випуск дитячої літератури за жанрами", "Випуск дитячої літератури мовами народів світу", "Випуск дитячої літератури, перекла-

деної мовами народів світу". З 2004 року дитячу книгу почали реєструвати у таблиці "Випуск книг і брошур за цільовим призначенням" [41], щоправда в межах розділу "Видання для дітей та юнацтва" досі не застосовано деталізацію на підрозділи за віковими ознаками: "для дошкільнят", "для дітей молодшого шкільного віку", "для дітей середнього і старшого шкільного віку" та "для юнацтва".

У проведеному дослідженні проаналізовано усі опубліковані в щорічнику "Друк України" відомості про випуск дитячих книг з 1997 по 2014 роки та частину статистичних даних узагальнено у зведену таблицю "Випуск дитячих книг за тематичними розділами" (табл. 6). Вважаємо за доцільне розглянути зафіксовані відмінності критеріїв обліку дитячої книги за тематичними розділами і деталізувати їх.

Передусім йдеться про наповнюваність переліку тематичних розділів, у межах яких здійснювався облік усіх дитя-

чих книг. Дані табл. 6 доводять, що на початку другого хронологічного періоду ще відбувалися зміни параметрів обліку дитячих книг за тематичними розділами. Зокрема, з 1997 р. по 1999 р. їх перелік налічував чотири позиції, а протягом 2000—2003 років список скоротився на одну позицію — "Дитяча літературна творчість", що свідчить про тогочасну відсутність потреби у такому розділі. Проте з 2004 року список тематичних розділів містить такі позиції: "Науково-пізнавальна література", "Довідкові видання", "Українська художня література", "Зарубіжна художня література", "Література національних меншин", "Дитяча літературна творчість". Експериментальним елементом стало виокремлення в "Друку України" серед тематичних розділів підрозділу "Збірники різних країн", однак ця практика не виправдала себе і такий параметр реєстрації дитячих книг було застосовано тільки у 2005 році.

Таблиця 6

Випуск дитячих книг за тематичними розділами

Тематичні розділи	1997*		1998		1999	
	К-сть назв, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть назв, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть назв, друк. од.	Тираж, тис. пр.
<i>Дитяча література, у т. ч.:</i>	223	2 143,3	251	1 857,0	153	797,5
Науково-пізнавальна література	38	566,5	43	477,1	13	64,3
Художня література	179	1 548,8	203	1 342,9	139	723,2
Збірники художньої і науково-популярної літератури	1	25,0	4	36,0	1	10,0
Дитяча літературна творчість	5	3,0	1	1,0	—	—

* — зміна повноти представлення інформації за тематичними розділами, виокремлення нових рубрик у щорічному статистичному збірнику "Друк України"

Тематичні розділи	2000		2001		2002		2003	
	К-сть назв, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть назв, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть назв, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть назв, друк. од.	Тираж, тис. пр.
<i>Дитяча література, у т. ч.:</i>	198	1 543,5	423	1 939,2	592	2 497,9	566	2 059,6
Науково-пізнавальна література	38	343,5	194	826,1	59	325,1	96	476,5
Художня література	157	1 198,8	209	1 092,0	515	2 160,0	444	1 551,9
Збірники художньої і науково-популярної літератури	3	1,2	20	21,1	18	12,8	26	31,2

Тематичні розділи	2004*		2005		2006	
	К-сть назв, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть назв, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть назв, друк. од.	Тираж, тис. пр.
<i>Дитяча література, у т. ч.:</i>	724	3 871,0	787	4 192,5	786	3 525,7
Науково-пізнавальна література	118	563,7	109	537,1	76	315,0
Довідкові видання	7	37,0	59	371,0	41	184,0
Українська художня література	386	2 076,8	419	2 159,1	492	2 142,7
Зарубіжна художня література	187	1 169,3	172+8**	1 054,3+49,0	161	863,3
Література національних меншин	6	6,1	6	12,6	1	3
Дитяча літературна творчість	20	18,1	14	9,4	15	17,7

* — зміна повноти представлення інформації за тематичними розділами, виокремлення нових рубрик у щорічному статистичному збірнику "Друк України"

** — збірники різних країн

Тематичні розділи	2007		2008		2009		2010	
	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
<i>Дитяча література, у т. ч.:</i>	1 261	5 478,6	1 699	6 435,4	1 695	5 495,3	1 381	4 770,6
Науково-пізнавальна література	115	843,0	212	1 323,9	180	784,5	163	637,8
Довідкові видання	27	132,0	53	246,0	59	302,5	26	108,0
Українська художня література	798	3 098,1	1 059	3 105,2	1 113	3 178,2	756	2 241,9
Зарубіжна художня література	301	1 396,9	354	1 752,7	304	1 214,2	414	1 770,6
Література національних меншин	—	—	—	—	10	7,5	3	7,0
Дитяча літературна творчість	20	8,6	21	7,6	29	8,4	19	5,3

Тематичні розділи	2011		2012		2013		2014	
	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
Дитяча література, у т. ч.:	1 282	3 634,3	2 554	7 297,5	2 339	6 721,4	1 809	4 934,5
Науково-пізнавальна література	143	541,3	258	959,7	267	720,2	161	720,5
Довідкові видання	10	81,0	60	188,3	22	64,8	56	223,5
Українська художня література	659	1 527,4	1 536	3 798,1	1 322	3 235,3	1 120	2 653,1
Зарубіжна художня література	444	1 463,1	661	2 327,2	709	2 689,5	448	1 318,2
Література національних меншин	2	13,0	1	0,5	3	2,5	4	6,1
Дитяча літературна творчість	24	8,5	38	23,7	16	9,1	20	13,1

Статистичні дані табл. 6 свідчать про те, що від 2004 року серед сегмента сучасних українських дитячих книг переважають видання творів української художньої літератури. На нашу думку, це частково пояснюється підвищенням читацьких інтересів до національного відродження, а також періодичними змінами Міністерством освіти і науки України переліку обов'язкових для читання творів за шкільною програмою. Окрім того, кількісні показники назв і тиражів свідчать про поступову динаміку їх зростання з року в рік, за винятком 2014 — року суспільних та економічних потрясінь в Україні. Тенденція до збільшення статистичних показників також характерна для подібного літературного розділу — "Зарубіжна художня література".

На тлі зростання друку художньої літератури вирізняються найменші показники випуску творів літератури національних меншин. У цій категорії не зафіксовано чіткої тенденції до збільшення чи до зменшення показників, з огляду на їх мізерний обсяг. Варто зазначити, що до 2004 року майже усі видання літератури нацменшин реєстрували та облікували як "Літературно-художні" або в тематичному розділі "Художня література".

Здійснене узагальнення неопублікованих відомостей про випуск дитячих книг за цільовим призначенням (табл. 7)

дозволяє деталізувати дані про випуск цих книг за тематичними розділами (табл. 6). У зведеній табл. 7 тематичні розділи поділено за розділами цільового призначення — традиційними віковими групами: "для дошкільнят", "для дітей молодшого шкільного віку", "для дітей середнього і старшого шкільного віку", "для юнацтва". Виняток становить період з 1998 по 2003 роки, в межах якого звітні статистичні відомості розділу "Науково-пізнавальна література" не деталізовано за віковими групами, окрім цільової читацької категорії "для дошкільнят". У цей період у межах іншого тематичного розділу сегмент видань для школярів обліковано за принципом "для дітей шкільного віку" без традиційного поділу за рівнями загальної середньої освіти, визначеними законодавством України [52].

Ще однією особливістю зазначеного внутрішнього обліку дитячих книг вважаємо розподіл підгруп цільового призначення з 1997 по 2003 роки тільки за двома видами тематичних груп: "Науково-пізнавальна література" і "Літературно-художні видання". З 2004 року до них додається група "Довідкові видання" (табл. 7). Відповідно, видання "Літератури національних меншин" і "Дитяча літературна творчість" за цільовим призначенням реєстрували та облікували в межах інших тематичних розділів (табл. 6, 7).

Таблиця 7

Тематичний поділ назв видань за цільовим призначенням

Розділи цільового призначення	1997		1998		1999	
	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
Науково-пізнавальна література, у т. ч.:	38	566,5	43	477,1	13	64,3
дошкільники	3	34,4	4	14,2	—	—
мол. школярі	21	302,6	X	X	X	X
серед. і ст. школярі	10	180,8	X	X	X	X
юнацтво	4	48,7	X	X	X	X
Літературно-художні видання, у т. ч.:	185	1 576,8	208	1 379,9	140	733,2
дошкільники	69	870,6	111	823,8	85	567,5
школярі	84	635,6	97	556,1	55	165,7
юнацтво	19	70,6	—	—	—	—
Всього	223	2 143,3	251	1 857,0	153	797,5

X — немає даних у статистичному звіті про відповідний поділ за цільовим призначенням

Розділи цільового призначення	2000		2001		2002		2003	
	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
Науково-пізнавальна література, у т. ч.:	38	343,5	194	826,1	59	325,1	96	476,5
дошкільники	—	—	—	—	—	—	4	11,4
школярі	X	X	X	X	X	X	X	X
юнацтво	X	X	X	X	X	X	X	X
Літературно-художні видання, у т. ч.:	160	1 200,0	229	1 113,1	533	2 172,8	470	1 583,1
дошкільники	66	647,7	79	600,5	239	1 197,8	159	609,5
школярі	94	552,3	150	512,6	294	975,0	259	661,4
юнацтво	—	—	—	—	—	—	52	112,2
Всього	198	1 543,5	423	1 939,2	592	2 497,9	566	2 059,6

X — немає даних у статистичному звіті про відповідний поділ за цільовим призначенням

Розділи цільового призначення	2004		2005		2006		2007	
	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
<i>Науково-пізнавальна література, у т. ч.:</i>	118	563,7	109	537,1	76	315	115	843,0
дошкільники	6	12,5	25	175,0	3	16,0	24	165,0
мол. школярі	30	146,5	42	220,1	37	178,0	56	484,0
серед. і ст. школярі	70	333,7	31	124,0	33	110,0	35	194,0
юнацтво	12	71,0	11	18,0	3	11,0	—	—
<i>Довідкові видання, у т. ч.:</i>	7	37,0	59	371,0	41	184,0	27	132,0
дошкільники	—	—	3	23,0	1	10,0	2	19,0
мол. школярі	1	2,0	33	192,0	6	22,0	16	79,0
серед. і ст. школярі	6	35,0	20	115,0	30	148,0	19	34,0
юнацтво	—	—	3	41,0	4	4,0	—	—
<i>Літературно-художні видання, у т. ч.:</i>	599	3 270,3	619	3 284,4	669	3 026,7	1 119	4 503,6
дошкільники	223	1 448,2	312	1 962,3	315	1 431,4	580	2 381,5
мол. школярі	250	1 316,1	178	802,2	200	758,0	33	1 353,8
серед. і ст. школярі	71	308,3	86	376,7	101	511,9	112	351,3
юнацтво	55	197,7	43	143,2	53	325,4	74	417,0
Всього	724	3 871	787	4 192,5	786	3 525,7	1 261	5 478,6

Розділи цільового призначення	2008		2009		2010		2011	
	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
<i>Науково-пізнавальна література, у т. ч.:</i>	212	1 323,9	180	784,5	163	637,8	143	541,3
дошкільники	33	178,5	57	312,0	20	62,5	29	185,0
мол. школярі	90	504,7	63	244,9	56	258,0	71	214,8
серед. і ст. школярі	85	606,7	58	222,9	84	311,7	38	130,5
юнацтво	4	34,0	2	5,0	3	5,6	5	11,0
<i>Довідкові видання, у т. ч.:</i>	53	246,0	59	302,5	26	108,0	10	81,0
дошкільники	2	15,0	5	45,0	2	4,0	—	—
мол. школярі	20	102,0	18	72,0	9	33,0	—	—
серед. і ст. школярі	29	110,0	35	173,5	15	71,0	10	81,0
юнацтво	2	19,0	1	12,0	—	—	—	—
<i>Літературно-художні видання, у т. ч.:</i>	1 434	4 865,5	1 456	4 408,3	1 192	4 024,8	1 129	3 012,0
дошкільники	675	2 268,4	869	2 649,4	550	1 938,3	513	1 370,8
мол. школярі	549	1 895,1	403	1 351,4	440	1 274,8	433	1 173,1
серед. і ст. школярі	168	585,8	147	351,1	162	687,2	136	393,1
юнацтво	42	116,2	37	56,4	40	124,5	47	75,0
Всього	1 699	6 435,4	1 695	5 495,3	1 381	4 770,6	1 282	3 634,3

Розділи цільового призначення	2012		2013		2014	
	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
<i>Науково-пізнавальна література, у т. ч.:</i>	257	959,7	267	720,2	161	720,5
дошкільники	53	197,5	36	94,8	52	157,0
мол. школярі	102	439,2	135	320,8	77	427,1
серед. і ст. школярі	101	320,8	95	302,0	32	136,4
юнацтво	2	2,2	1	2,0	—	—
<i>Довідкові видання, у т. ч.:</i>	60	188,3	22	64,8	56	223,5
дошкільники	2	5,0	4	20,0	3	12,5
мол. школярі	29	102,8	12	27,0	40	186,0
серед. і ст. школярі	28	76,5	6	17,8	11	24,0
юнацтво	1	4,0	—	—	2	1,0
<i>Літературно-художні видання, у т. ч.:</i>	2 236	6 149,5	2 050	5 936,2	1 593	3 990,5
дошкільники	1 367	3 905,5	1 239	3 517,5	1 045	2 916,5
мол. школярі	544	1 517,2	510	1 313,0	363	719,4
серед. і ст. школярі	239	555,7	173	837,2	147	295
юнацтво	86	171,1	128	268,7	37	59,6
Всього	2 554	7 297,5	2 339	6 721,4	1 809	4 934,5

Грунтовний аналіз випуску українських дитячих книг за традиційними віковими групами виявив, що в Україні упродовж майже всього досліджуваного періоду надзвичайно повільно вирішувалася проблема створення дитячого книжкового репертуару відповідно до читацьких потреб і запитів. У кінці минулого століття уявлення книговидавців про читацькі потреби українських дітей були занадто спрощені, а головне, вони зводилися тільки до вікової диференціації, вираженої в адресуванні видань малечі переважно дошкільного та молодшого шкільного віку. Статистика доводить, що найбільшими тиражами видавали книги для наймолодшої аудиторії, оскільки саме в цьому віці адресат найменше диференційований за всіма ознаками. Мало диференційовано таку категорію читачів, як "діти старшого шкільного віку", і особливо мізерно виокремлено серед читачів юнацтво.

Про такий стан справ неодноразово зазначалося у розвідках українських науковців [53; 54; 55]. Проте основна тенденція друку дитячих книг за цільовим призначенням залишається сталою і за останній статистичний рік в Україні найбільше видано книг для дітей дошкільного (60,8%) та молодшого шкільного віку (26,5%), що засвідчують дані табл. 7.

Особливо цінним матеріалом для подальших досліджень дитячої книги українськими науковцями вважаємо перше в Україні узагальнення акумульованих статистичних відомостей про випуск дитячих книг мовами національних меншин за цільовим призначенням у межах регіонів країни. Реєстрацію таких даних проводять фахівці відділу статистичного моніторингу та аналізу друку Книжкової палати України, починаючи з 2003 року, що знайшло відображення у щорічних внутрішніх звітах відділу.

Ретельне дослідження внутрішньої звітної документації виявило, що випуск в Україні дитячих книг мовами національних меншин відбувався таким чином: 2003 року — 3 мови (кримськотатарська, російська, русинська), 2004 — 6 мов (болгарська, гагаузька, німецька, польська, російська, румунська), 2005 — 2 мови (російська, угорська), 2006 — 3 мови (кримськотатарська, російська, угорська), 2007 — 3 мови (англійська, російська, румунська), 2008 — 4 мови (кримськотатарська, молдавська, російська, румунська), 2009 — 4 мови (кримськотатарська, російська, словацька, угорська), 2010 — 5 мов (кримськотатарська, молдавська, російська, румунська, угорська), 2011 — 4 мови (кримськотатарська, російська, румунська, угорська), 2012 — 3 мови (кримськотатарська, німецька, російська), 2013 — 5 мов (кримськотатарська, німецька, російська, румунська, словацька), 2014 — 3 мови (кримськотатарська, російська, румунська).

Аналіз випуску дитячих книг мовами національних меншин за цільовим призначенням у межах регіонів України виявив, що сегмент дитячих видань, випущених різними мовами та в різних регіонах України, представлено нерівномірно як за мовами, так і за регіонами. Наприклад,

єдиною мовою національних меншин, якою друкувалися книги для дітей протягом 2003—2014 рр., була російська. Відповідно до цього закономірним є твердження, що масив російськомовних видань для дітей становить найбільшу кількість назв і тиражів серед аналогічних показників інших мов національних меншин.

Найменші показники випуску дитячих книг досліджуваного періоду зафіксовано за англійською, болгарською, гагаузькою, польською та русинською мовами. Аналітичний огляд виявив, що дитячі книги, випущені зазначеними мовами, зареєстровано лише в межах тематичного розділу "Літературно-художні видання". Окрім того, спільними ознаками, притаманними цим виданням, є кількість назв і років випусків — по одній назві та по одному року випуску.

Від 2003 по 2005 роки в щорічних звітах Книжкової палати України серед обліку випуску книг мовами національних меншин за цільовим призначенням у межах регіонів України усі дитячі видання класифіковано за тематичними розділами: "Літературно-художні видання" та "Науково-популярні видання". Проте в 2004 і 2005 роках зафіксовано випуск дитячих книг мовами національних меншин за тематичним розділом "Довідкові видання", а саме російською мовою в Донецькій і Харківській областях:

— 2004 рік у Донецькій та Харківській областях однакова кількість назв і тиражів — по 1 назві з тиражами по 5 тис. пр.;

— 2005 рік — 3 назви з тиражами 13 тис. пр. у Донецькій області та 7 назв з тиражами 31 тис. пр. у Харківській області.

Від 2006 року в щорічних внутрішніх звітах відділу статистичного моніторингу та аналізу друку серед обліку випуску книг мовами національних меншин за цільовим призначенням у межах регіонів України зникає чітка класифікація дитячих видань за тематичними розділами ("літературно-художні" та "науково-популярні"). Відтоді зрідка спостерігається виокремлення тематичного розділу "Літературно-художні видання" серед загальної тематичної рубрики "Видання для дітей", зокрема в 2006, 2007, 2011 та 2012 роках.

Доволі нетиповим параметром обліку вважаємо поділ дитячих книг, випущених російською мовою в Києві у 2008 році, на "літературно-художні" та "науково-популярні" за цільовим призначенням відповідно до традиційних вікових категорій: "для дошкільників", "для молодшого шкільного віку", "для середнього і старшого шкільного віку", "для юнацтва" (табл. 8).

Припускаємо, що така деталізація за цільовим призначенням у межах однієї мови за окремим регіоном була спробою пошуку нових критеріїв статистики дитячих книг. Доречно зазначити, що дитячі книги російською мовою становлять не лише найчисленнішу групу з усіх груп видань мовами національних меншин, а ще тільки ці видання зафіксовано в тематичних розділах "Науково-популярні видання" та "Довідкові видання".

Таблиця 8

Випуск дитячих книг російською мовою в Києві у 2008 році

Тематичні розділи	Літературно-художні		Науково-популярні	
	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.	К-сть видань, друк. од.	Тираж, тис. пр.
дошкільники	13	25,0	2	11,5
мол. школярі	13	23,2	2	11,0
серед. і ст. школярі	2	20,0	1	5,0
юнацтво	1	3,0	—	—
Всього	29	71,2	5	27,5

Загалом, дослідження випуску дитячих книг мовами національних меншин виявило, що він логічно відбувався відповідно до місць проживання громадян України певної національності. Зокрема, видання, випущені болгарською, гагаузькою та молдавською мовами, було надруковано в Одеській області, кримськотатарською — в АР Крим, а румунською, русинською, словацькою та угорською — в західних областях України. В цьому контексті цікавим "винятком із правил" вважаємо випуск у Харкові дитячих книг такими мовами:

— у 2008 році румунською (1 назва, 5 тис. пр.);

— у 2010 році кримськотатарською (1 назва, 5,6 тис. пр.), молдавською (1 назва, 4,3 тис. пр.), румунською (8 назв, 57 тис. пр.) та угорською (1 назва, 16 тис. пр.);

— у 2014 році румунською (28 назв, 92 тис. пр.).

Розглянувши загальні тенденції випуску дитячих книг в Україні з 1991 по 2014 роки та дослідивши трансформаційні зміни в статистиці сучасної української дитячої книги, визначено два періоди статистичного обліку дитячої книги в Україні.

Аналітичний огляд внутрішньої звітної документації Книжкової палати України дозволив виявити, узагальнити і вперше опублікувати деталізацію відомостей про:

— випуск нових видань і перевидань дитячих книг (1993—1996 рр.);

— випуск дитячих книг мовами і перекладених з мов світу (1994—1996 рр.);

— випуск дитячих книг у межах тематичних розділів за цільовим призначенням згідно з рівнями загальної середньої освіти (1993—2014 рр.);

— випуск дитячих книг мовами національних меншин за цільовим призначенням у межах регіонів країни (2003—2014 рр.).

На наш погляд, особливо цінним результатом для статистики друку дитячих книг в Україні є створення зведеної таблиці "Надходження дитячих книг різних років випусків до Книжкової палати України" з розробленням нових критеріїв статистичного обліку — "Кількість попередніх років" і "Кількість років запізнення". Проведене дослідження засвідчило, що реєстрація "боргових" років надходжень дитячих друкованих книг до головного сховища всіх видів видань, випущених в Україні, є надзвичайно актуальним питанням. Відповідний статистичний облік ілюструє глибину окресленої проблеми.

З огляду на зазначене зауважимо, що виконання одного з головних завдань сучасного українського суспільства — визначення нових стратегій і пріоритетів формування майбутнього дитячого книжкового репертуару — неможливе без повноцінного та об'єктивного державного статистичного обліку наявного сегмента дитячих видань.

Список використаної літератури

23. Сенченко М. Видавнича діяльність України (аналітичний огляд) / Микола Сенченко // Вісник Книжкової палати. — 1997. — № 3. — С. 6—12.
24. Броніцька Т. Статистична інформація про випуск друкованої продукції в Україні 1998 року (попередні дані) / Тетяна Броніцька // Вісник Книжкової палати. — 1999. — № 1. — С. 11—12.
25. Буряк С. Аналіз випуску друкованої продукції в 2008 році / Світлана Буряк // Вісник Книжкової палати. — 2009. — № 5. — С. 11—16.
26. Буряк С. Аналіз випуску друкованої продукції в 2009 році / Світлана Буряк // Вісник Книжкової палати. — 2009. — № 12. — С. 8—14.
27. Буряк С. Аналітичний огляд випуску друкованої продукції в 2010 році / Світлана Буряк // Вісник Книжкової палати. — 2011. — № 5. — С. 3—11.
28. Буряк С. Поточна статистика випуску книг і брошур в Україні у 2014 році / Світлана Буряк // Вісник Книжкової палати. — 2014. — № 12. — С. 3—9.
29. Мураховський А. Книговидання в Україні: аналітичний огляд за підсумками 2013 року / Анатолій Мураховський, Світлана Буряк // Вісник Книжкової палати. — 2014. — № 5. — С. 3—10.
30. Мураховський А. Книговидавнича діяльність в Україні: аналітичний огляд за підсумками 2014 року / Анатолій Мураховський, Світлана Буряк // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 3. — С. 8—17.
31. Дем'янова Л. Статистичний огляд випуску книжкових видань для дітей в Україні / Лідія Дем'янова // Вісник Книжкової палати. — 2004. — № 12. — С. 3—9.
32. Литвиненко О. Особливості видавничого асортименту мультимедійної дитячої продукції в Україні / Ольга Литвиненко // Вісник Книжкової палати. — 2010. — № 12. — С. 6—10.
33. Петренко О. Видавництво "Веселка" — 75 років: здобутки та пріоритети веселчан у незалежній Україні / Оксана Петренко // Вісник Книжкової палати. — 2009. — № 5. — С. 43—47.
34. Друк України (1997) : стат. зб. / уклад. Т. Броніцька, О. Журба. — Київ : Кн. палата України, 1999. — 44 с.
35. Друк України (1998) : стат. зб. / уклад. Т. Броніцька, О. Журба. — Київ : Кн. палата України, 1999. — 44 с.
36. Друк України (1999) : стат. зб. / уклад. Т. Броніцька, О. Журба. — Київ : Кн. палата України, 2000. — 44 с.
37. Друк України (2000) : стат. зб. / уклад. Т. Броніцька, О. Журба. — Київ : Кн. палата України, 2001. — 44 с.
38. Друк України (2001) : стат. зб. / уклад. Л. Дем'янова, С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2002. — 52 с.
39. Друк України (2002) : стат. зб. / уклад. Л. Дем'янова, С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2003. — 56 с.
40. Друк України (2003) : стат. зб. / уклад. Л. Дем'янова, С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2004. — 60 с.
41. Друк України (2004) : стат. зб. / уклад. Л. Дем'янова, С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2005. — 144 с.
42. Друк України (2005) : стат. зб. / уклад. С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2006. — 132 с.
43. Друк України (2006) : стат. зб. / уклад. С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2007. — 112 с.
44. Друк України (2007) : стат. зб. / уклад. С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2008. — 116 с.
45. Друк України (2008) : стат. зб. / уклад. С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2009. — 116 с.
46. Друк України (2009) : стат. зб. / уклад. С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2010. — 124 с.
47. Друк України (2010) : стат. зб. / уклад. С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2011. — 125 с.
48. Друк України (2011) : стат. зб. / уклад. С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2012. — 125 с.
49. Друк України (2012) : стат. зб. / уклад. С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2013. — 136 с.
50. Друк України (2013) : стат. зб. / уклад. С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2014. — 148 с.
51. Друк України (2014) : стат. зб. / уклад. С. Буряк. — Київ : Кн. палата України, 2015. — 136 с.
52. Про загальну середню освіту : Закон України від 13.05.1999 р. № 651-XIV. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>. — Назва з екрана.
53. Галамага Т. Що видається для дітей в Україні / Т. Галамага // Вісник Книжкової палати. — 1998. — № 4. — С. 10—13.
54. Сидоренко А. Документний потік України мовами національних меншин: стан і тенденції розвитку / Алла Сидоренко // Вісник Книжкової палати. — 2000. — № 9. — С. 9—13.
55. Українська дитяча книжка: бути чи не бути? Красномовна країна циферія. — Режим доступу : <http://zakarpattya.net.ua/Blogs/62442-Ukrainska-dytiacha-knyzhka-buty-chy-ne-buty>. — Назва з екрана.

Обобщены статистические сведения о выпуске детских книг с 1991 по 2014 гг.; опубликованы отчетные сведения за период 1991—1996 гг.; выявлены тенденции поступления обязательных экземпляров с 1997 по 2014 гг.; детализированы сведения о выпуске книг согласно тематической, целевой и языковой принадлежности.

Generalized statistical information about print children books from 1991 to 2014; print reportable information for the period 1991—1996; found tendencies collection of specimens from 1997 to 2014; detailed information about the publication of books for topical, targeted and linguistic identity.

Надійшла до редакції 14 грудня 2015 року